

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ İLMİ EDEBİ MESLEKİ AYLIK DERGİ

Cilt : XII Sayı : 2
MART — NİSAN 1973

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ALLAH'IN (FETHEDİLEN DİĞER KÜFFAR) MEMLEKETLERİ EHÂLİSİNDEN PEYGAMBERİNE VERDİĞİ «FEYİ» ALLAH'A PEYGAMBERİNE, HISIMLARA, YETİMLERE, YOKSULLARA, YOLDA KALANLARA ÂİTİR. TÂKİ (BU MALLAR) İÇİNİZDEN (YALNIZ) ZENGİNLER ARASINDA DOLAŞAN BİR DEVLET OLMASIN. PEYGAMBER SİZE NE VERDİYSE ONU ALIN, NE YASAK ETDİYSE ONDAN DA SAKININ. ALLAH'DAN KORKUN. ÇÜNKÜ ALLAH (İN) AZABI ÇETİNDİR.

El-haşr : 7

İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşlerini
Filen İdare Eden Sorumlu Müdür
M. SAİM YEPREM
Diyamet İşleri Başkanlığı
Derleme ve Yayın Müdürü

İHLASIN NETİCESİ

Abdul Kadir Uçkaç
Yağmurlu Köyü İmamı.

İhlasın dinî manası Allah'a riyasız ibadet etmektir. Lügat manası ise helak olmaktan kurtulmak ve selamete ermek demektir. Safî temiz ve beyaz manalarına da gelir. Allah'a riyasız ibadet eden kimsenin kalbine inen ilahî feyizlerle kalp temizlenir, beyazlaşır, nurlanır, herkes o kimseyi sever, imanlı ve ihlaslı olduğunu simasından tanırırlar. Bu gerçeği şu âyetin meali ifade etmektedir. (Muhammed (S.A.S.) Allah'ın Peygamberidir. Onun beraberinde bulunanlar (Ashab-ı kiram) kâfirlere karşı şiddetli kendi aralarında gayet merhametlidirler. Onları rükü ve secde eder halde Allah'tan sevap ve rıza istediklerini görürsün. Secde izinden (meydana gelen (1), nişanlar yüzlerindedir).

İhlaslı âshab-ı kiramın yüzlerindeki bu nişan toz ve topraktan değildi. İslâm siması, nuru ve nişanı idi. Dünyada bu nur ile tanındılar ve âhiretde de bu nur ile tanınacaklardır. İhlas iman manasına da gelir. Bunun için Lâ ilâhe illallah kelimesi ihlasdır, denilmiştir. Ashab-ı kiramdan birisi Ya Resûlallah iman nedir? Sorusuna İhlasdır buyurmuşlardır (2)

Herşeyde olduğu gibi bilhassa dört şeyde ihlaslı olmanın ehemmiyeti büyüktür: İmanda ihlas, amelde ihlas, sözde ihlas ve hareketlerde ihlas. İmanda ihlası şu âyet-i kerimenin meali bizden istemektedir (Ey Resûlüm emin ol ki biz sana bu Kitabı hak olarak indirdik. O halde sen de Allah'a ibadette ona ihlas ile kuluk et). (3)

Diğer bir âyetin meali de şöyledir. Muhakkak ki münafıklar cehennemin en aşağı tabakasındadırlar. Asla onlardan azabını kırdıracak bir yardımcı bulmazsın. Ancak yaptıklarından tövbe edip hallerini düzeltenler ve Allah'a sarılıp dinlerini Allah için halıs kılanlar müstesna.) (4)

Peygamber Efendimiz de imanla ilgili ihlas hakkında şöyle buyurmuşlardır. (kimki yalnız Allah için ihlas üzere olup şirk koşmaz namaz kılar ve zekat verdiği hal üzere dünyadan ayrılırsa Allah ondan razı olur.) (5)

(1) Fetih : 29

(2) Terğib - Terhib C. 1. S. 35.

(3) Zümer: 2.

(4) Nisa : 145, 146.

(5) Terğib - Terhib : C. 1. S. 33

Amelde ihlası ise, şu âyeti kerimelerin mealleri bizden istemektedirler. (İyi bilki halis din ancak Allah'ındır. Ondan başka kendilerine bir takım dostlar, mabutlar edinenler de şöyle diyorlar: Biz onlara (putlara) ibadet etmiyoruz. Ancak bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye yapıyoruz...) (6)

(De ki dinimi Allah'a halis kılarak ona ibadet ederim). (7)

(Ey Resûlüm de ki ben Allah'a onun dininde ihlas sahibi olarak ibadet etmekle emrolundum) (8)

Halbuki onlar ancak Allah'a onun dininde ihlas sahibleri olarak namazı gereği üzere kılsınlar ve zekat versinler diye emrolunmuşlardı. İşte bu emrolundukları şey dostdoğru hak dindir.) (9)

Muaz b. Cebbel Yemen'e vali olarak gönderildiği zaman demişti ki Ya Resûlallah bana vasiyette bulun. Resûlullah efendimiz de (Dinini Allah için ihlas ile kıl, o vakit az amel sana kafi gelir.) buyurmuşlardı. (10)

Bu Hadisi şerif bize şu dersi vermektedir ki eğer kendisine bir vazife verilen kimse o vazifeyi ifa ederken ihlaslı olmazsa istediği faydeleri elde edemez. Sözde ihlas ise hem şahsın ve hemde cemiyetin salah ve saadeti ile ilgili olduğu için çok mühimdir. Bunun için bu mevzuyu genişçe ele almak istedim. Başta din adamı olarak biz sözlerimizi ihlas ile ayarlamak mecburiyetindeyiz. Şöyleki Müftü Vaiz, İmam ve hatip olarak bizler halkın irşad ve ıslahı ile vazifeliyiz. Sözlerimizde ihlasla olmazsak halk için yaptığımız irşad meyve vermez. Bir hafta çalışıp Cuma için hazırladığımız va'z ve hutbe bize yorgunluktan ve ciltlerini araştırdığımız kitaplara zarar vermekten başka bir fayda vermez. Din adamı halkın kalbidir, kalp ıslah olmazsa ceset nerede salah ve selamet bulur. Halkın kalbi olan din adamlarından her zaman halkın yüzüne feyiz ve nurlar inmeli. İhlas ile yapılan sözlü irşad doğru- dan doğruya halkın kalbine iner, orada yeşerir, kökleşir ve meyvesinin dış organların tatbikine sunar. Falan adam iyi bir vaz etti demekten ibaret kalmaz. Din adamlarımız - Allah (C.C.) çalışmalarını makbul ve müşkür buyursun - çok güzel ilmî araştırmalar yaparak, muteber kitaplardan nakil yaparak vaz ve nasihatta bulunurlar. Naticaları ve ifadeleri çok güzeldir. Halkın vicdan ve imanını coştururlar. Maalesef halk camiden çıkar. Bu iman hissiyatı ve vicdan coşkuluğu camide kalır. Onlarla beraber evlerine gitmez. Bu iddiam ekseriyet içindir. Elbetteki bazıları bu coşkunluk ve hissiyat ile eve dönerler. Bunun sebebi itiraf edelimki ihlastaki zaafımızdır.

Resûlullah (S.A.S.)ın şu Hadisi şerifi keşke ibret almamıza vesile olsa idi. (Kıyamet günü ilk olarak aleyhine hüküm edilecek üç kişidir. Birincisi şehid düşürülen kimsedir ki bu şehit Allah'ın huzuruna getirilir, Allah kendisine verdiği nimetleri hatırlatır, o da hatırlar. Sonra bu nimetleri nerede harcadın der, o da senin rızan için o nimetlerle savaştım ve şehid oldum. Allah (C.C.) sen yalan söyledin, rızam için savaştım, sana cesur desinler diye savaştın, sana cesur dediler, der. Sonra yüzüstü Cehenneme atılması emrolunur ve Cehenneme atılır. İkincisi ilim öğrenen - öğreten ve Kur'an okuyan

(6) Zümer : 3

(7) Zümer : 14

(8) Zümer : 11

(9) Beyyine : 5

(10) Terğib - terhib - C. 1. S. : 33

kimsedir ki o da getirilir. Allah nimetlerini kendisine hatırlatır. O da hatırlar. Allah bu nimetleri nerede harcadın der. O da senin rızan için ilim öğrendim-öğrettim ve Kur'an okudum der. Allah (C.C.) sen yalan söyledin, sana âlim ve Kurra desinler diye belledin - bellettin ve Kur'an okudun. Sana âlim ve Kurra dediler, der. Sonra emrolunur. O da yüz üstü Cehenneme atılır. Üçüncüsü zengin olan kimsedir ki o da Allah'ın huzuruna getirilir. Allah nimetlerini kendisine hatırlatır, o da hatırlar. Allah bu nimetleri nerede harcadın der, o da senin sevdiğin yollarda senin rızan için harcadım, der. Allah yalan söyledin, sana cömert desinler diye harcadın. Sonra emrolunur, onu da yüz üstü Cehenneme atarlar) (11)

Harpte kafirlerin darbesi ile verilen ruh, millet menfati için verilen vaz ve okunan Kur'ân-ı Kerim ve hayır yollarında harcanan malın ihlas ile olmadığı için neticesi Cehennem olunca, acaba masiyette harcanan kuvvet, ilim ve malın neticesi ne olacaktır?

Bunlar ile hem Allah'ın rızasını ve hem de şöhreti kasteden kimse yine zarardadır. Bu gerçeği şu Hadis-i şerifin meali ifade etmektedir, (Resûlullah (S.A.S.)'ın huzuruna bir adam gelerek Ya Resûlallah hem Allah rızasını ve hem de şöhret kazanmak maksadı ile savaşıyor kimse için ne vardır? Diye sordu. Resûlullah (S.A.S.) da onun için hiç birşey yoktur, dedi. Soran adam bunu üç kere tekrar etti (Resûlullah (S.A.S.) her üçünde de onun için hiç birşey yoktur, buyurdular, Sonra Resûlullah (S.A.S.) buyurdular ki Allah, (C.C.) halis olan amelden başkasını kabul etmez) (12)

Resûlullah (S.A.S.) bir kudsî hadisde de şöyle buyurmuşlardır. (Allah (C.C.) buyurur ki ortağın en hayırlısı Benim. Benim ile beraber başkası da ortak edilirse o amel Bana ortak edilen kimseyedir. Ey insanlar, amellerinizi Benim için ihlas ile yapınız) (13)

Bu iki Hadisi şerif açıkça bildiriyor ki hem Allah rızası ve hem de şöhret için yapılan ibadet ve irşad kabul olunmayacaktır. Yaptığımız ibadet ve irşad ile ihlaslı olabilmenin tek çaresi kalbe hücum eden şöhret ve benzerini bertaraf etmek vaz ve irşadın evvelinde ve sonunda kalbi teftiş etmektir. Abdullah el-Ensari münacatında şunları söylemektedir. (Yâ ilahî, ucup, gurur ile yaptığımız ibadetten artık usanmışım. Özür dilediğim masiyet bence bu çeşit ibadetten daha hayırlıdır.) Keşke biz de ucup ve riyadan usanıp ihlasa dönebilseydik. İhlasa dönmek isteyenler için bu âyet-i kerimede büyük bir müjde vardır. (Diğer bir kısımda günahlarını itiraf ettiler, ve iyi bir ameli başka bir kötü amel ile karıştırdılar. Olurki Allah onların tövbelerini kabul eder. Çünkü Allah ğafurdur, Rahimdir.) (14)

Ebu Osman buyurmuşlardır ki müslümanlar için bu âyetten daha ümitli bir âyet bilmiyorum. İlmi amel etmek için öğrenmeliyiz. Sırf halka söylemek için değil. Hâzin tefsirinde şu cümleyi gördüm. (Musa (A.S.), Hızır (A.S.) dan ayrılacağı vakit Hızır Musa'ya şu vasiyette bulundu: İlmi sırf konuşan diye öğrenme. Amel eden diye öğren.) (15)

(11) Terğib - terhib - C. 1 S. 41

(12) Terğib - terhib : C. 1. S. 35

(13) Terğib - terhib : C. 1. S. 34

(14) Tевbe : 102

(15) Hazin tefsiri : C. 3. S. 319 Mısır tabı

İbadet dünya azabından kurtulmak için işlenmemelidir. Çünkü dünya azabından korkarak yapılan ibadet makbül değildir. Fakat Âhiret azabından korkarak yapılan ibadet ise makbuldür. Bu gerçeği şu âyetin meal-i şerifi açıklamaktadır. (Sizi karada ve denizde gezdiren O'dur ,hatta siz gemide olduğunuz zaman güzel bir rüzgârla o gemi içindekilerle giderken onlar ferahlanırlar. Derken bir fırtına çıkararak her taraftan dalgalar kendilerine gelince ve kuşatıldıklarını anlayınca, Allah'ın dininde halis ve samimi olarak Allah'a şöyle dua ederler. Yemin ederiz ki eğer bizi bundan kurtarırsan şükreden kullarından oluruz. Fakat Allah onları selâmete çıkarınca bakarsın ki yer yüzünde yine haksız yere azgınlıklarda bulunuyorlar.) (16)

İhlashlı insanların yardımcısı Allah'tır. Şeytanlar bile onlara zarar veremezler. Bu hakikatı şu âyet-i kerimenin meal-i şerifi açıklamaktadır. (İblis şöyle dedi: Rabbim, beni azdırmama yemin ederim ki muhakkak surette ben yer yüzünde kullara fenalıkları süsleyeceğim, elbette onların hepsini azdıracam. Ancak içlerinden ihlase sahip olanlar müstesna.) (17)

İhlashlı kimselere insanlar da zarar veremez. Bu gerçeği de şu âyet-i kerimelerin meali açıklamaktadır. (Ey iman edenler, nefislerinizi düzeltmek üzerinize borçtur. Siz düzeliş doğru yolda bulunduktan sonra yolunu şaşırırlar size zarar veremez.) (18)
(O halde siz Allah'a ibadeti halis kılarak hep ona itaat edin. Varsın kafirler hoşlanmasın.) (19)

İhlas ile yapılan irşad ihtilafları giderir, halkı teskin eder, ve tefrikaya sebep olmaz. Bu hakikat Resûlullah (S.A.S.) in tarihî bir irşad ve hitabeti ile sabit olmuştur. (Resûlullah (S.A.S) Mekke'nin fethinden sonra Taif ve civarlarını da feth etmeye karar vermişlerdi. 12 bin kişi ile Huneyn denilen yere varmışlardı. Düşman askerinin sayısı da ancak 4. bin kişi kadar idi. 12 bin İslâm askeri ile 4. bin düşman askeri karşı, karşıya gelince bir sahabî şu sözleri söylemişti. Bizim sayımız çok olduğu için biz bu savaşta mağlûp olmayacağız. Bu söz Resûlullah'ın ağrına gelmişti. Fakat bu söz bir çok ashab tarafından da makul görülmüştü. Harbin şiddetlendiği sırada düşmanın yaman okçuları müslüman askerlerini hezimete uğratmışlardı. 12 bin kişiden ancak 300 kişi Resûlullahın yanında kalmıştı. Bu mağlûbiyet önce sarfedilen sözün cezası idi. Sonra Resûlullah (S.A.S.) in çağrısı üzerine Ashab-ı kiram tekrar toplanıp ihlas ile savaşmışlar ve düşmanı mağlûp ederek 6000 bin esir ve çok ganimet malı kazanmışlardı. Resûlullah (S.A.S.) malı gazilere taksim ederken Mekke fethinden sonra yeni müslüman olanların bazılarına çok mal verdiler. Resûlullah bunu onlar İslâmiyete ısınsınlar diye yapmışlardı. Fakat bu gerçeği anlamıyan bazı Ensar gençleri şu sözleri sarf etmişlerdi. Mekkelilerin kanı düne kadar kılıcımızda damlıyordu. Bu gün Resûlullah onları bizden üstün kıldı. Bu söz Resûlullahı çok üzümüştü, Resûlullah yalnız Ensar bir çadırda toplansın diye emretmişti. Ensar çadırda toplandıktan sonra Resûlullah yanlarına varıp taksimat için söylenen sözlerin doğru olup, olmadığından sormuşlardı. Onlar da Ya Resûlallah söz sahibi olanlarımız böyle bir şey söylemedik. Fakat bazı gençlerimiz itiraz ettiler, demişlerdi.

(16) Yunus : 22, 23

(17) Hicr : 39, 40

(18) Maide : 105

(19) Mümin : 14

Bunun üzerine Resûlullah (S.A.S.) şu konuşmayı yapmıştı: Ey Ensar cematı, siz küfür ve delalette iken Allah benim ile sizi hidayete kavuşturmadı mı? Siz dağınık ve birbirinize düşman iken Allah benim ile sizi birleştirip, sizi birbirinize sevdirmede mi? Siz fakir iken Allah benim ile sizi zenginleştirmede mi? Resûlullah konuştuğu Ensar, Allah ve Resûlü ne kadar minnet etseler hakları vardır, demekten başka bir şey konuşmuyorlardı. Sonra Resûlullah (S.A.S.) şöyle devam etti. (Ey Ensar, eğer dilerseniz sizde bana şunları söyleyebilirsiniz ya Resûlallah. Senin kavmin seni memleketinden kovdu. Biz seni memleketimize kabul etmedik mi? Seni malımız ile canımız ile düşmanlardan himaye etmedik mi? Resûlullah'ın ihlaslı ve irfanlı konuşması bütün Ensarı ağlatmıştı. Daha sonra Resûlullah (S.A.S.) şunları söylemişti : Ey Ensar, Mekke halkı kendilerine verdiğim mal ve develerle evlerine dönsünler, siz de Resûlullah ile evlerinize dönünüz, buna razı değil misiniz?). (Bu hitab-ı Nebevi büsbütün Ensar'ı coşturmuştu. Hep birlikte biz razıyız, biz razıyız, demişlerdi.) (20)

İhlaslı irşadın neticesini gördünüz mü?

İhlas, insanların dünya musibetlerinden kurtulmasına da vesile olur. Yusuf sûresinde de şöyle buyrulmaktadır: (İşte biz ondan fenalığı ve fuhuşu gidermek için böyle yaparız. Çünkü o bizim ihlaslı kullarımızdandır.) (21)

Resûlullah (S.A.S.) bu konu ile ilgili şu sözü söylemişlerdir: (Sizden önceki insanlardan üç kişi geziye çıkarken gece bir mağaraya girmişlerdi. Dağdan bir taş yuvarlanarak mağaranın kapısını kapatıp onlar içerde kaldılar. Onlar birbirlerine şöyle demişlerdi.) ancak salih ameliniz ile Allah'a çağırırsanız bu taştan kurtulabilirsiniz. Birisi şöyle demişti (benim ihtiyar bir anam ile bir babam vardı, onlara akşam sütlerini içirmeyince bir çocuğuma içirmezdim. Bir gün geç geldim, onlar sütlerini içmeden uyumuşlardı. Onlar sütlerini içmeyince ben çocuklarıma içirmek istemedim. İçinde süt bulunan kadeh ile onların uyanmalarını şafak atıncaya kadar, bekledim. Çocuklar önümde bağıriyorlardı. Şafaktan sonra uyandılar, sütlerini içtiler. Ya Rab, eğer bunu senin rızan için yapmış isem bizi bu taştan kurtar) Taş aralandı, fakat onlar çıkacak kadar değildi.

İkinci ise şöyle demişti (Benim de çok sevdiğim bir amcam kızı vardı. Onunla bir türlü muradına eremedim, kıtlık bir senede yanıma geldi Dilediğimi vermek şartıyla kendisine -120- dinar para verdim. Dilediğime kavuşacağım sırada) bana şöyle dedi: (Allahtan kork! nikâhsız mühürü bozmak sana helâl değildir.) Ben o işten vaz geçtim. Kendisine vermiş olduğum parayı da almadım. Ya Rab eğer bunu senin rızan için yapmış isem bizi bu taştan kurtar.) Taş biraz daha aralandı, fakat onlar çıkacak kadar değil.

Üçüncü ise şöyle demişti (ben de birkaç işçi çalıştırdım, ücretlerini verdim. Yanlış birisi ücretini almadan gitti. Ben de ona vereceğim parayı işlettim, çok mal kazandım. Sonra o adam ücretini almak için yanıma geldi, ben de bu gördüğün mal hepsi senin ücretinin kârıdır, dedim. O benimle alay etme deyince, ben gerçek söylüyorum dedim, O adam malların hepsini götürdü ve bir şey bırakmadı. Ya Rab eğer bunu senin rızan için yaptı isem bizi bu taştan kurtar). Taş tamamen aralandı ve onlar yürüyüp gittiler) (22)

(20) Hazin tefsiri : C. 2. S. 225

(21) Yunus : 24

(22) Terğib - Terhib : C. 1. S. 31, 31

İşte ihlasın neticesi :

Babanın ihlası evladın salahına da vesile olur. Bu gerçeği şu âyetin meali açıklamaktadır. (Duvara gelince bu duvar şehirde iki yetim oğlanındı, duvarın altında bu oğlanlar için saklı bir define vardı, babaları da salih bir kimse idi. Onun için Rabbin diledi. İkisi de rüştlarına ersinler ve definelerini çıkarsınlar.) (23)

İbni Abbas hazretleri bu oğlanların definelerine kavuşmaları babalarının ihlası ile oldu demiştir. Muhammed b. Münkedir de salih bir kimsenin ihlası çocuklarının, torunlarının ve kabilesinin ıslahına vesile olur demiştir.

Hareketlerde ihlas en fazla oturup kalkmakta ve yürümekte aranır. Furkan sûresinde şöyle buyrulmaktadır: (Rahmanın o kulları ki onlar yer yüzünde vekar ve tevazu ile yürürler. Cahiller kendilerine laf attıkları zaman selâm verirler ve onlarla çatışmazlar) (24)

Yani Allah'ın sevdiği kullar tevazu, sekinet, âlimâne ve hekimânece yürüyüp, gurur ve kibir ile yürümekten son derece sakınanlardır. Bilhassa din adamlarının iman, amel, söz ve yürüyüşleri v.s. hareketleri halk için örnek olmalıdır.

Aziz kardeşlerim, buraya kadar acizane izahına çalıştığım ihlas, mıknatıs gibi fertleri ve cemiyeti bir noktanın etrafında toplar. Dağılmalarına asla müsadde etmez. İhlash kimseler bu birliğin temini için güçlük de çekmezler. Çünkü herkes ilahî zincirin halkasına boynunu kendisi takar. Fakat ihlas olmayınca her ferdi teker, teker tutup bu zincir ile bağlamak gerekirken bu hiç mümkün olmaz. Yazıma şu beytim ile son veriyorum.

Abdulkadir abdlığın bil, varolmakta yakarı sil.

Varı diyen o azazil, bilirsin ki oldu zelil.

(23) Kehf : 82

(24) Furkan : 63

- Dergide çıkan yazılar kaynak gösterilmek şartıyla iktibas olunabilir.
- Dergimizde yayınlanmak üzere gönderilen yazıların daha önce herhangi bir yerde yayınlanmamış olması gerekir.
- Kaynak gösterilmesi gereken yazılarda dip notlar; ilmi usullere uygun bir şekilde hazırlanmalıdır.
- Dergiye gönderilen bütün yazılar; DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU'nun tetkikinden geçer. Yazılar üzerinde düzeltme ve kısaltmalar yapılabılır.
- Gönderilen yazılar basılsın, basılmasın iade edilmez.